

Spis treści

A. Wstęp	2
B. Słownik pojęć.....	3
C. Informacje ogólne	7
1. Wartość projektu.....	7
2. Okres realizacji	7
3. Przeprowadzenie autodiagnozy	7
4. Współpraca ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami	11
5. Trwałość	12
6. Obszary.....	12
7. Projektowanie uniwersalne.....	12
8. Zamówienia udzielane w ramach projektu	13
9. Minimalny zakres procedur.....	14
D. Szczegółowe wymogi.....	16
E. Opisy obszarów z przykładowymi działaniami	30
Obszar 1 Struktura organizacyjna	30
Obszar 2 Dostępność architektoniczna.....	32
Obszar 3 Dostępność informacyjno-komunikacyjna	36
Obszar 4 Dostępność cyfrowa.....	37
Obszar 5 Technologie	40
Obszar 6 Procedury	42
Obszar 7 Usługi wspierające edukację, badania naukowe i rekrutację na studia	44
Obszar 8 Działania podnoszące świadomość niepełnosprawności	47

A. Wstęp

Uczelnie ubiegające się o możliwość realizacji projektu w ramach niniejszego naboru konkurencyjnego są zobowiązane przedstawiać we wniosku o dofinansowanie sposób realizacji zaplanowanych działań zgodnie z celami i zapisami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Wszystkie działania, przewidziane w projekcie, należy zaplanować oraz realizować także zgodnie z zapisami:

- Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce;
- Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W szczególności dotyczy to zapewnienia dostępności z uwzględnieniem potrzeb wszystkich grup osób z niepełnosprawnościami zgodnie z poniżej przytoczoną definicją osoby z niepełnosprawnością, a także realizacji modelu prawno-człowieczego, gwarantującego równość praw osób z niepełnosprawnościami.

Realizacja projektu ma służyć wzrostowi szeroko rozumianej dostępności uczelni dla osób ze szczególnymi potrzebami (w tym osób z niepełnosprawnościami), studiujących, pracujących, współpracujących lub korzystających z oferty uczelni.

W efekcie uczelnia powinna zapewniać warunki do pełnego uczestnictwa wszystkich osób, w tym osób z niepełnosprawnościami i innych osób ze szczególnymi potrzebami, w życiu uczelni i społeczności akademickiej, w tym podczas rekrutacji, kształcenia, prowadzenia badań naukowych, udziału w wydarzeniach kulturalnych i sportowych oraz zatrudnieniu – na zasadzie równości z innymi osobami.

Wszystkie działania, na każdym ich etapie, muszą być przeprowadzone w sposób rzetelny, z możliwie szerokim zastosowaniem zasad uniwersalnego projektowania, poszanowaniem obowiązujących przepisów prawa oraz – co niezwykle istotne – we współpracy i z uwzględnieniem opinii jednostki do spraw dostępności na uczelni lub samych potencjalnych odbiorców działań, to jest osób ze szczególnymi potrzebami.

Efekty realizacji projektu powinny być kontynuowane po jego zakończeniu (przy wykorzystaniu funduszy pozyskanych z innych źródeł), zgodnie z wymogami realizacji projektów europejskich (zasada trwałości) oraz z zasadami przedstawionymi w opisie ścieżki Rozwój+.

Wszystkim działaniom przyświeca nadrzędny cel – osiągnięcie w przyszłości pełnej dostępności uczelni z uwzględnieniem wszystkich aspektów jej funkcjonowania.

B. Słownik pojęć

Za każdym razem, gdy w niniejszym dokumencie używane są poniższe pojęcia należy rozumieć je zgodnie ze wskazanymi definicjami:

Uczelnia – uczelnia publiczna lub niepubliczna zgodnie z ewidencją uczelni prowadzoną przez Ministra Edukacji i Nauki, prowadzona w oparciu o przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Bariera – zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami - przeszkoda lub ograniczenie architektoniczne, cyfrowe lub informacyjno-komunikacyjne, które uniemożliwia lub utrudnia osobom ze szczególnymi potrzebami udział w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami.

Jednostka do spraw dostępności – powołana na stałe w strukturze uczelni, niezależna od kadencji władz, odrębna jednostka organizacyjna, zajmująca się wdrażaniem dostępności, która koordynuje lub realizuje

bezpośrednio zadania zapewniania osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami, warunków do pełnego uczestnictwa w życiu uczelni i społeczności akademickiej, w tym podczas rekrutacji, kształcenia, prowadzenia badań naukowych, udziału w wydarzeniach kulturalnych i sportowych oraz zatrudnieniu.

Kadra akademicka, kadra uczelni – rozumie się przez to ogół pracowników zatrudnionych w uczelni – pracownicy administracyjni, naukowci i dydaktyczni, zarówno będących i niebędących nauczycielami akademickimi.

Kadra kierownicza – należy przez to rozumieć kadre uczelni, która zajmuje stanowiska kierownicze, zgodnie ze strukturą uczelni i zakresem obowiązków (w szczególności do kadry kierowniczej należy zaliczyć: władze rektorskie, osobę kanclerską, władze dziekańskie, innych kierowników jednostek organizacyjnych i ich zastępców, koordynatorów itp.). Decyzję o przypisaniu poszczególnych osób do grupy kadry kierowniczej na potrzeby projektu podejmuje uczelnia, w oparciu o wewnętrzne uregulowania.

Ustawa o zapewnianiu dostępności – Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240).

Ustawa o dostępności cyfrowej – Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z dnia 4 kwietnia 2019 r. z późniejszymi zmianami. (Dz. U. z 2023 r. poz. 1440).

Dostępność – zgodnie z Wytycznymi dotyczącymi realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 - możliwość korzystania przez osoby ze szczególnymi potrzebami z infrastruktury, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz produktów i usług na zasadzie równości z innymi osobami. Dostępność zapewnia się przede wszystkim przez uwzględnianie uniwersalnego projektowania.

Dostępność służy zapewnieniu warunków do pełnego uczestnictwa w życiu uczelni i społeczności akademickiej, w tym podczas przyjmowania na kształcenie, kształcenia, prowadzenia badań naukowych, udziału w wydarzeniach kulturalnych i sportowych oraz zatrudnieniu – na zasadzie równości z innymi osobami.

Dostępność architektoniczna – dostępność dotycząca budynków i przestrzeni publicznej (to jest możliwość korzystania z nich przez osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnościami) co najmniej w zakresie określonym w Ustawie o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Dostępność architektoniczna ma służyć przede wszystkim zapewnieniu dostępności kształcenia, dostępności prowadzenia działalności naukowej, a szerzej dostępności usług i dostępności produktów.

Dostępność informacyjno-komunikacyjna – dostępność informacyjno-komunikacyjna w rozumieniu Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240).

Dostępność cyfrowa – dostępność cyfrowa w rozumieniu Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z dnia 4 kwietnia 2019 r. z późniejszymi zmianami (Dz. U. z 2023 r. poz. 1440).

Osoby ze szczególnymi potrzebami – zgodnie z art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, za osoby ze szczególnymi potrzebami uznaje się osoby, które ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajdują, muszą podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia barier, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami, w szczególności osoby

ze szczególnymi potrzebami wynikającymi ze stanu zdrowia (w tym osoby z niepełnosprawnościami).

Osoby z niepełnosprawnościami – w rozumieniu Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku w dniu 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012 poz. 1169 z późn. zm.), osoba, która ma długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, psychiczną, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać jej pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami.

Uwaga: w myśl Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych osoba z niepełnosprawnością nie musi posiadać orzeczenia o niepełnosprawności lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub dokumentu równorzędnego.

W rozumieniu niniejszego dokumentu za osoby z niepełnosprawnościami uważa się, także: osoby g/Głuche, osoby z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego, osoby ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (jak dysleksja, dysgrafia, dyskalkulia, dysortografia), osoby w spektrum autyzmu itp.

Uczelnia dostępna – konkurs realizowany przez NCBR w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) w trzech edycjach.

Siedem zasad Wsparcia Edukacyjnego – Uchwała Prezydium KRASP z dnia 2 czerwca 2016 r. w sprawie wyrównywania szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami w dostępie do kształcenia w szkołach wyższych. Link: <https://odpowiedzialnewsparcie.pl/7-zasad/>. Siedem zasad wsparcia edukacyjnego to: indywidualizacja; podmiotowość; rozwijanie potencjału osoby z niepełnosprawnością w związku z realizowanym przez nią procesem kształcenia; racjonalność dostosowania; utrzymanie standardu akademickiego; adaptacje najbliższe standardowemu przebiegowi zajęć; równe prawa i obowiązki.

Obszary wsparcia – 8 obszarów wsparcia, które należy uwzględnić w działaniach projektowych, lista obejmuje:

1. Obszar 1 Struktura organizacyjna
2. Obszar 2 Dostępność architektoniczna
3. Obszar 3 Dostępność informacyjno-komunikacyjna
4. Obszar 4 Dostępność cyfrowa
5. Obszar 5 Technologie wspierające
6. Obszar 6 Procedury
7. Obszar 7 Usługi wspierające edukację, badania naukowe i rekrutację na studia
8. Obszar 8 Działania podnoszące świadomość niepełnosprawności.

WCAG – to skrót od Web Content Accessibility Guidelines czyli wytycznych dotyczących dostępności treści internetowych, w aktualnej na dany moment obowiązującej wersji tych wytycznych.

C. Informacje ogólne

1. Wartość projektu

Dofinansowanie do 8 milionów złotych

2. Okres realizacji

– do 48 miesięcy

3. Przeprowadzenie autodiagnozy

Na etapie przygotowania wniosku uczelnia zobowiązana jest do przeprowadzenia diagnozy stanu dostępności z wykorzystaniem karty samooceny. Karta ma na celu przedstawienie obecnego poziomu dostępności danej uczelni, z uwzględnieniem efektów projektu realizowanego w ramach PO WER, celu, do którego dąży oraz narzędzi i

metod, które temu posłużą. Karta powinna dostarczyć informacji, na podstawie których eksperci będą mogli podjąć decyzję, czy proponowane w projekcie działania są uzasadnione.

Karta została przygotowana w taki sposób, aby nawiązywała do kryteriów dostępu oraz wymagań określonych w niniejszym dokumencie.

Karta samooceny składa się z trzech części:

- a) Część A zawierająca ogólne dane liczbowe,
- b) Część B odnosząca się do wyników realizacji projektu w ramach konkursu Uczelnia Dostępna (PO WER),
- c) Część C dotycząca wymagań dla bieżącego naboru konkurencyjnego.

W części B karty samooceny należy odnieść się do wymagań „na wyjściu”, postawionych w ramach ścieżki MIDI w PO WER. Tymi zagadnieniami są:

1. [UD1] Czy w uczelni od co najmniej roku funkcjonuje jednostka do spraw dostępności? Czy struktura jednostki do spraw dostępności jest rozwinięta w sposób kompleksowy i obejmuje wszystkie sześć obszarów dostępności, w tym współpracuje z doradcami lub konsultantami edukacyjnymi, specjalistami w obszarze technologii wspierających, psychologami lub wynajmuje usługi w zakresie wsparcia zdrowia psychicznego etc. Czy jej struktura jest dopasowana do wielkości uczelni i jej oferty dydaktycznej oraz liczby zatrudnionych pracowników?
2. [UD2] Czy wdrożone zostały formy dostosowania procesu rekrutacji dla osób z niepełnosprawnościami będącymi kandydatami na studia?
3. [UD3] Czy wdrożone zostały jakiegokolwiek formy dostosowania procesu kształcenia dla studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami?
4. [UD4] Czy istnieje oficjalny regulamin funkcjonowania jednostki organizacyjnej zajmującej się dostępnością (lub inny dokument), który w jasny sposób mówi o zasadach jej funkcjonowania oraz o

procedurach przyznawania wsparcia edukacyjnego osobom z niepełnosprawnościami?

5. [UD5] Czy istnieje regulacja gwarantująca, że żadna z inwestycji architektonicznych na uczelni nie może być zrealizowana bez akceptacji jednostki odpowiedzialnej za dostępność na każdym z etapów, w tym opracowania projektu architektonicznego oraz planu remontu – wskazana jest bowiem współpraca jednostki do spraw dostępności z pionem technicznym dla zagwarantowania przyjmowania rozwiązań w pełni dostępnych lub spełniających kryterium racjonalnego dostosowania.
6. [UD6] Czy w oficjalnych dokumentach uczelni (np. statut, regulamin, zarządzenie wewnętrzne, strategia itp.) widnieje zapis o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami w dostępie do edukacji?
7. [UD7] Czy materiały dydaktyczne i pisma urzędowe są w uczelni dostosowywane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami?
8. [UD8] Czy dostosowano strony internetowe oraz wewnętrzne systemy informatyczne do potrzeb osób z niepełnosprawnościami?
9. [UD9] Czy w uczelni istnieje program wsparcia zdrowia psychicznego lub przeprowadzono szkolenia przynajmniej części kadry akademickiej podnoszące świadomość na ten temat?
10. [UD10] Czy szkoleniami uświadamiającymi w obszarze dostępności objęto co najmniej 25% kadry akademickiej uczelni?
11. [UD11] Czy nauczanie języków obcych realizowane jest w formie dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami?
12. [UD12] Czy uczelnia proponuje osobom z niepełnosprawnościami dostosowane formy zajęć sportowych, uwzględniające rodzaje i stopnie niepełnosprawności?
13. [UD13] Czy likwidacja barier architektonicznych wykroczyła poza siedzibę jednostkę do spraw dostępności?

Wnioskodawca w karcie samooceny musi odnieść się do wszystkich powyższych pytań. Odpowiedź na pytania w momencie rozpoczynania bieżącego projektu powinna być twierdząca: Tak, w pełni. Odpowiedź Tak,

częściowo albo Nie na którekolwiek z pytań zawartych części B karty samooceny obliguje przyszłego beneficjenta do osiągnięcia poziomu, w którym spełnione będą wszystkie powyższe kryteria. Może to być zrealizowane:

- a) przed rozpoczęciem projektu - ze środków własnych, lub
- b) w trakcie pierwszych 12 miesięcy realizacji projektu – finansując koszty bezpośrednio tych działań w ramach wkładu własnego.

Przedłożenie przez Beneficjenta oświadczenia o spełnieniu wszystkich kryteriów UD1-UD13 najpóźniej przed końcem 12 miesiąca realizacji projektu będzie warunkiem wypłat kolejnych transz finansowania projektu. Po osiągnięciu stanu umożliwiającego udzielenie odpowiedzi „Tak” na dane pytania, Wnioskodawca może realizować dalsze działania pokrywając koszty bezpośrednio z dotacji. Na przykład po osiągnięciu wymaganego poziomu przeszkolenia kadry akademickiej Wnioskodawca dalsze szkolenia uświadamiające może finansować z dotacji.

W części C karty samooceny dla każdego z kryteriów uwzględnionego w karcie należy odpowiedzieć, czy:

- a) Uczelnia w pełni spełnia opisane kryterium. Poprzez pełne spełnienie kryterium należy rozumieć sytuację, gdy dane kryterium spełnione jest w odniesieniu do całej uczelni.
- b) Uczelnia częściowo spełnia kryterium. Poprzez częściowe spełnienie kryteriów należy rozumieć sytuację, w której spełnione są tylko wybrane elementy danego kryterium. Np. uczelnia powołała jednostkę do spraw dostępności, ale jednostka ta nie posiada odpowiedniej siedziby. Poprzez częściowe spełnienie kryterium należy również rozumieć sytuację, gdy kryterium spełnione jest tylko w odniesieniu do wybranej części uczelni, np. wdrożono zasady przyznawania wsparcia osobom ze szczególnymi potrzebami, jednak nie we wszystkich jednostkach organizacyjnych lub dotyczą one jedynie studentów, z pominięciem doktorantów.

c) Uczelnia nie spełnia kryterium.

W uzasadnieniu należy opisać, w jakim zakresie i na jakiej podstawie kryterium uznano za spełnione. Należy opisać zdiagnozowane w danym zakresie potrzeby (o ile występują). W szczególności należy opisać te potrzeby, których zaspokojenie w wyniku realizacji projektu prowadzić będzie do spełnienia danego kryterium. Jednocześnie w punkcie „Powiązane działania” należy wskazać działania, które będą podejmowane w ramach projektu i będą prowadziły do spełnienia danego kryterium lub do rozszerzenia działań w zakresie tego kryterium.

Podkreślenia wymaga fakt, że możliwy jest rozwój elementów spełniających kryteria dostępności na wejściu pod warunkiem uzasadnienia potrzeb w tym zakresie. Oznacza to, że uczelnia może zaplanować modyfikację lub rozwój dostępnych elementów, pod warunkiem występowania potrzeb w tym zakresie (np. dodatkowa przestrzeń w dotychczas dostępnej siedzibie jednostki do spraw dostępności).

4. Współpraca ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami

Aby właściwie zdiagnozować dalsze potrzeby uczelni w obszarze dostępności i zaplanować efektywne działania, zalecana jest realizacja projektu, na każdym jego etapie, we współpracy ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami. Środowisko osób z niepełnosprawnościami rozumiane jest przede wszystkim jako osoby z niepełnosprawnościami zajmujące się aktywnie tematyką dostępności, w tym studenci i studentki czy kadra akademicka uczelnie lub podmiot reprezentujący osoby z niepełnosprawnościami, działający na rzecz likwidacji barier dla osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienia tym osobom dostępu do kształcenia.

Ponadto realizacja projektu – w zakresie działań merytorycznych – wymaga także ścisłej współpracy z przedstawicielami jednostki do spraw

dostępności oraz włączenia jej pracowników do zespołu kierującego projektem, a także do wszelkich działań w projekcie.

5. Trwałość

Wnioskodawca planując działania finansowane w ramach projektu musi brać pod uwagę, że ich efekt ma się przełożyć na trwałą dostępność uczelni, a nie dostępność jedynie w okresie trwania projektu. Tym samym Wnioskodawca musi mieć świadomość konieczności zabezpieczenia środków finansowych na kontynuację działań po zakończeniu realizacji projektu, zgodnie z pojawiającymi się potrzebami.

6. Obszary

Działania zaplanowane w projekcie muszą obejmować wszystkie obszary (nr 1-8 wymienione w Słowniku pojęć i opisane w niniejszym dokumencie), przy czym poszczególne działania mogą dotyczyć kilku obszarów jednocześnie.

Określone w dokumencie wymagania dotyczą tylko i wyłącznie działalności uczelni prowadzonej na terenie Polski oraz obiektów znajdujących się w Polsce.

7. Projektowanie uniwersalne

Wszystkie działania powinny być realizowane zgodnie z koncepcją projektowania uniwersalnego. Oznacza to, że należy dążyć do takiego projektowania produktów, środowiska, programów i usług, aby w możliwie największym stopniu mogły z nich korzystać wszystkie osoby, w tym osoby z niepełnosprawnością, bez konieczności stosowania specjalnych dostosowań czy usług wspierających. Dopiero w sytuacji braku możliwości zastosowania projektowania uniwersalnego należy stosować racjonalne usprawnienia.

Projektowanie uniwersalne dotyczy w szczególności usług uczelni (jak kształcenie – ang. Universal Design for Learning – uniwersalne projektowanie kształcenia) oraz infrastruktury uczelni.

W przypadku systemów informatycznych czy aplikacji: przez projektowanie uniwersalne rozumiemy takie rozwiązania, które pozwolą osobom ze szczególnymi potrzebami korzystać z tych samych systemów czy aplikacji co wszyscy – poprzez zaprojektowanie ich w sposób uniwersalny lub poprzez wyposażenie tych systemów czy aplikacji w dodatkowe rozwiązania wspierające dostępność.

8. Zamówienia udzielane w ramach projektu

Na etapie realizacji projektu Wnioskodawca przy udzielaniu wszystkich zamówień¹ zobowiązany jest stosować się do wymagań w zakresie dostępności, wynikających z Ustawy o zapewnianiu dostępności, Ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, w tym z wytycznymi określonymi w załączniku do tej ustawy oraz Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027, w tym ze standardami dostępności stanowiącymi załącznik do ww. Wytycznych. W szczególności należy zwrócić uwagę na to, że:

- a) wszystkie tworzone w ramach zamówień materiały elektroniczne lub drukowane muszą być tworzone w formie dostępnej, w tym zgodnie z aktualnym standardem WCAG,
- b) wszystkie działania, w szczególności szkolenia, warsztaty, konferencje, seminaria itd. zakwaterowanie uczestników muszą być realizowane tylko i wyłącznie w obiektach w pełni spełniających wymagania w zakresie dostępności – niezależnie od tego, czy zapisani na dane działanie uczestnicy są osobami

---

¹ Zamówienia w całym dokumencie oznaczają zarówno procedurę zamówień publicznych, do której stosowania zobowiązane są uczelnie publiczne, jak i zasadę konkurencyjności.

z niepełnosprawnością (także z niepełnosprawnościami innymi niż ruchowa, np. konieczność zapewnienia pętli induktofonicznej i napisów w czasie rzeczywistym). Niedopuszczalne jest organizowanie szkoleń czy zakwaterowania w obiektach nie spełniających wymogów w zakresie dostępności,

- c) przy zlecaniu działań merytorycznych takich jak szkolenia, warsztaty, webinary, wykłady, seminaria, konferencje i inne formy przekazywania wiedzy i wymiany doświadczeń Wnioskodawca musi przewidzieć analizę potrzeb uczestników w zakresie szczególnych potrzeb oraz zapewnić dostępność adekwatną do zdiagnozowanych potrzeb takich jak na przykład: tłumaczenie na język migowy, wydruki w alfabecie Braille'a, materiały w wersji elektronicznej, druk powiększony i inne,
- d) w przypadku tworzenia materiałów audiowizualnych Wnioskodawca musi przewidzieć ich uniwersalne zaprojektowanie oraz realizację zgodnie z zapisami WCAG, a więc wraz z zamieszczeniem napisów rozszerzonych oraz audiodeskrypcji.

Niedopuszczalne jest, aby jakiegokolwiek usługi lub produkty finansowane w ramach projektu nie spełniały wymagań w zakresie dostępności.

Wnioskodawca, jako zamawiający, ma obowiązek zapewnienia dostępności zamawianych usług i produktów, w szczególności poprzez wprowadzenie do umów z wykonawcami odpowiednich zapisów, określających wymagania w zakresie dostępności. Obowiązkiem Wnioskodawcy jest również wyegzekwowanie od wykonawcy realizacji umów zgodnie z wymaganiami określonymi w tych umowach.

9. Minimalny zakres procedur

Wnioskodawca realizując projekt zobowiązany jest przeanalizować konieczność wprowadzenia zmian w dokumentach wewnętrznych uczelni zapewniających wdrożenie wymagań określonych w opisie ścieżki

Rozwój+, w szczególności zgodnie z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych, ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawą o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.. Na podstawie dokonanej analizy Wnioskodawca jest zobowiązany opracować i wdrożyć stosowne zmiany w istniejących dokumentach wewnętrznych uczelni lub opracować i wdrożyć nowe dokumenty wewnętrzne uczelni, co najmniej: statut, strategia uczelni, regulamin wsparcia, regulamin studiów, regulamin szkoły doktorskiej, regulamin świadczeń, regulamin rekrutacji na kształcenie i do pracy, zasady udzielania zamówień, w tym zamówień publicznych, regulamin organizacyjny, regulamin pracy, regulamin ochrony przeciwpożarowej. Jeżeli przygotowanie i wdrożenie wymaganych w opisie ścieżki procedur wymaga rozszerzenia wewnętrznych regulacji uczelni, należy w projekcie zaplanować takie działania. Działania należy zaplanować w sposób adekwatny, mając na uwadze zarówno przygotowanie, uzgodnienie, wdrożenie, upowszechnienie oraz ewaluację zmian.

D. Szczegółowe wymogi

Poniższa tabela prezentuje minimalne efekty, jakie należy osiągnąć wdrażając założenia ścieżki Rozwój+.

Wnioskodawca decydując się na realizację projektu ma obowiązek osiągnąć wszystkie elementy wymagane na wyjściu.

W sytuacji, gdy Wnioskodawca na wejściu do projektu ma zrealizowane wymagane elementy, musi zadeklarować je w karcie samooceny i nie jest zobowiązany do podejmowania działań projektowych w tym zakresie. Działania takie nie są jednak wykluczone przy uzasadnieniu potrzeb ich realizacji. Przykładowo, uczelnia rozpoczynając projekt powinna posiadać dostępną siedzibę jednostki do spraw dostępności. Nie wyklucza to jednak możliwości sfinansowania w projekcie działań zwiększających jej powierzchnię czy też dostosowywania siedziby do innych form niepełnosprawności.

Obszar	ROZWÓJ+
Obszar 1 Struktura organizacyjna	[1.1] Rozwijanie powołanej w strukturze uczelni jednostki do spraw dostępności posiadającej stałą, dedykowaną siedzibę, przeznaczoną na użytek wyłącznie tej jednostki, pozwalającą na przyjmowanie osób zainteresowanych w warunkach zapewniających odpowiedni komfort i poufność prowadzonych rozmów.

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>[1.2] Kontynuacja działań i dalsze rozwijanie w zakresie utrzymania struktury jednostki do spraw dostępności w sposób umożliwiający zajmowanie się przez tę jednostkę co najmniej następującym zakresem działań:</p> <p><i>(rozwińcie kryterium UD1)</i></p> <p>[1.2.1] dostępnością procesu kształcenia studentów i studentek, doktorantów i doktorantek, słuchaczy i słuchaczek studiów podyplomowych, innych osób kształcących się oraz realizacji badań naukowych (* jeżeli dotyczy),</p> <p>[1.2.2] dostępnością rekrutacji na studia i do szkół doktorskich (*jeżeli dotyczy),</p> <p>[1.2.3] dostępnością uczelni dla pracowników,</p> <p>[1.2.4] dostępnością uczelni co najmniej w zakresie określonym w Ustawie o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, to jest dostępnością: architektoniczną, informacyjno-komunikacyjną oraz cyfrową,</p> <p>[1.2.5] inicjowaniem i koordynowaniem działań, zmierzających do rozwoju systemu wsparcia na uczelni dla osób z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami,</p> <p>[1.2.6] współpracą w zakresie dostępności z różnymi ośrodkami akademickimi w Polsce lub za granicą,</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	[1.3] w przypadku uczelni posiadających dydaktyczne ośrodki zamiejscowe*, powołanie (a przynajmniej wskazanie) w każdym z nich OSOBY ODPOWIEDZIALNEJ ZA WSPÓŁPRACĘ z jednostką do spraw dostępności.
Obszar 2 Dostępność architektoniczna	<p>[2.1] Zapewnienie dostępności architektonicznej siedziby jednostki do spraw dostępności. Siedziba musi być dostosowana do aktualnych potrzeb oraz spełniać wszystkie wymogi określone w szczególności w Ustawie o zapewnianiu dostępności, Ustawie Prawo budowlane oraz Standardzie dostępności architektonicznej z Wytycznych równościowych.</p> <p>[2.2] Przygotowanie i opublikowanie lub tylko opublikowanie² na stronie www uczelni informacji o dostępności architektonicznej wszystkich obiektów, w których prowadzona jest działalność dydaktyczna uczelni, badania naukowe lub bezpośrednia obsługa kandydatów i kandydatek , studentów i studentek, doktorantów i doktorantek, pracowników. Powinna ona zawierać w szczególności wyszczególnione bariery utrudniające lub uniemożliwiające osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom ze szczególnymi potrzebami korzystanie z pomieszczeń, ich wyposażenia i ich funkcji.</p> <p>[2.3] Stworzenie kompleksowego planu likwidacji barier architektonicznych uczelni, obejmującego wszystkie obiekty i pomieszczenia, w których prowadzona jest działalność</p>

² W przypadku uczelni publicznych, gdzie tego typu informacje z mocy prawa są ujęte w deklaracji dostępności.

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>dydaktyczna uczelni, badania naukowe lub bezpośrednia obsługa kandydatów i kandydatek, studentów i studentek, doktorantów i doktorantek, pracowników, także domy studenckie (*jeśli dotyczy). Plan musi identyfikować bariery (wskazanie każdej bariery z opisem, lokalizacją i ewentualnie dokumentacją fotograficzną) oraz zawierać propozycje ich likwidacji (np. propozycje oznakowania, likwidacji progów, poszerzenia drzwi, budowy podjazdu, przebudowy toalety – z ewentualnymi szkicami koncepcji). Plan musi zawierać uzasadnienia rozwiązań w postaci dostępu alternatywnego.</p> <p>[2.4] Likwidacja wybranych barier architektonicznych w obiektach i pomieszczeniach, w których prowadzona jest działalność dydaktyczna uczelni, badania naukowe, domach studenckich (*jeżeli dotyczy)</p> <p>[2.5] Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób (na przykład ewakuacja etapowa). Przez ewakuację etapową rozumie się ewakuację osób ze szczególnymi potrzebami, podzieloną na etapy związane z ewakuacją do bezpiecznego miejsca wewnątrz budynku, przekazaniem informacji o osobach oczekujących służbom ratowniczym, oraz ewakuacją tych osób na zewnątrz budynku przez profesjonalne służby ratownicze. Przykład: (https://cewis.uw.edu.pl/poradnik-skutecznej-ewakuacji-osob-ze-szczeg-potrz/).</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	[2.6] Opracowanie i przyjęcie lub samo przyjęcie standardu dostępności architektonicznej.
Obszar 3 Dostępność informacyjno-komunikacyjna	<p>[3.1] Zapewnienie możliwości komunikacji z przedstawicielami i przedstawicielkami jednostek do spraw dostępności w formie dostępnej, to jest przy użyciu polskiego języka migowego.</p> <p>[3.2] Przygotowanie i opublikowanie na stronie www informacji o dostępności informacyjno-komunikacyjnej wszystkich urzędów i technologii znajdujących się w obiektach, w których prowadzona jest działalność dydaktyczna i naukowa uczelni lub bezpośrednia obsługa osób kształcących się, w tym: studentów i studentek bądź doktorantów i doktorantek. Powinna ona zawierać wyszczególnione bariery, utrudniające komunikację i informowanie.</p> <p>[3.3] Stworzenie kompleksowego planu likwidacji barier informacyjno-komunikacyjnych w uczelni, obejmującego wszystkie jednostki organizacyjne, w których prowadzona jest działalność dydaktyczna i naukowa uczelni lub bezpośrednia obsługa osób kształcących się, w tym: studentów i studentek bądź doktorantów i doktorantek. Plan musi w szczególności identyfikować bariery oraz zawierać wstępne propozycje ich likwidacji.</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>[3.4] Zapewnienie optymalnej dostępności informacyjno-komunikacyjnej (np. czytelne oznaczenia, zapewnienie usługi tłumacza języka migowego):</p> <p>[3.4.1] siedziby jednostki do spraw dostępności.</p> <p>[3.4.2] przygotowanych, przekazywanych i publikowanych przez jednostkę do spraw dostępności informacji lub materiałów itp.</p> <p>[3.4.3] wybranych wydarzeń oficjalnych organizowanych przez/z ramienia uczelni po dokonaniu analizy potrzeb, przy czym inauguracja roku akademickiego musi być organizowana w formie dostępnej .</p> <p>[3.5] Likwidacja wybranych barier w dostępności informacyjno-komunikacyjnej.</p> <p>[3.6] Wdrożenie zasad stosowania języka prostego co najmniej w zakresie:</p> <p>[3.6.1] informacji tworzonych i przekazywanych przez jednostkę do spraw dostępności</p> <p>[3.6.2] informacji dotyczących rekrutacji na studia oraz rekrutacji pracowników,</p> <p>[3.6.3] przygotowanie kadr uczelni do stosowania języka prostego w zakresie kontaktów administracyjnych.</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>[3.7] Komunikacja ze wszystkimi pracownikami uczelni powinna być zapewniona w sposób dostępny.</p> <p>[3.8] Opracowanie i przyjęcie lub samo przyjęcie standardu dostępności informacji i komunikacji.</p>
<p>Obszar 4</p> <p>Dostępność cyfrowa</p>	<p>[4.1] Zapewnienie dostępności cyfrowej w rozumieniu Ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz Ustawy o dostępności cyfrowej stron WWW (m.in.: strony głównej, jednostki do spraw dostępności, rekrutacji na studia, stron wydziałów i wybranych kluczowych jednostek uczelni) oraz dostępności Biuletynu Informacji Publicznej (BIP) zgodnie z obowiązującym w czasie realizacji projektu standardem WCAG.</p> <p>[4.2] Zapewnienie dostępności narzędzi wykorzystywanych w edukacji zdalnej.</p> <p>[4.3] Zapewnienie dostępności form usług świadczonych w ramach wewnętrznych systemów obsługi spraw pracowniczych.</p> <p>[4.4] Opracowanie i przyjęcie lub samo przyjęcie standardu dostępności cyfrowej (o ile nie będzie częścią standardu dostępności informacji i komunikacji).</p> <p>[4.5] Stworzenie kompleksowego planu likwidacji barier cyfrowych uczelni, obejmującego wszystkie strony, aplikacje i aplikacje mobilne, [które dotyczą działalności dydaktycznej</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	uczelnii, badań naukowych lub bezpośredniej obsługi kandydatów i kandydatek, osób kształcących się, w tym: studentów i studentek, doktorantów i doktorantek, pracowników.
Obszar 5 Technologie wspierające	<p>[5.1] Podjęcie działań co najmniej w zakresie:</p> <p>[5.1.1] organizacji zaplecza technologicznego, umożliwiającego realizację procesu kształcenia przez osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby ze szczególnymi potrzebami (np. zakup sprzętu wspomagającego, udostępnianego studentom lub studentkom, programy udźwiękowiające i powiększające w czytelnich lub bibliotekach, montaż pętli indukcyjnych, zakup licencji na aplikacje wspierające osoby z niepełnosprawnościami lub do tworzenia dostępnych treści, urządzenia wspomagające przemieszczanie itd.). Zalecane wdrożenie innych rozwiązań technologicznych np. związanych z możliwością korzystania z baz bibliotecznych online.</p> <p>[5.1.2] Rozwinięcie zaplecza technologicznego zapewniającego optymalny poziom dostępności oferowanych w ramach katalogu wsparcia edukacyjnego usług</p> <p>[5.1.3] Poprawy poziomu dostępności sprzętu wykorzystywanego w procesie edukacji i realizowania badań naukowych.</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>[5.1.4] Zapewnienia wsparcia mobilności osób z niepełnosprawnościami na terenie uczelni oraz jej najbliższego otoczenia, np. kampus, parking, biblioteka uczelniana.</p> <p>[5.1.5] Poprawy poziomu dostępności sprzętu wykorzystywanego w procesie administracyjnym (np. e-kiosk, wplatomat, książkomat itd.).</p> <p>[5.1.6] Organizacji lub rozwinięcia zaplecza technologicznego, umożliwiającego osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom ze szczególnymi potrzebami udział w życiu kulturalnym, turystycznym, rekreacyjnym uczelni.</p> <p>[5.1.7] Organizacji lub rozwinięcia zasobów technologicznych umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom ze szczególnymi potrzebami korzystanie z zasobów noclegowych, rekreacyjnych i gastronomicznych uczelni (jeśli dotyczy).</p> <p>[5.2] Opracowanie i opublikowanie planu zapewnienia dostępności wewnętrznych systemów informatycznych i procedur administracyjnych.</p> <p>[5.3] Zapewnienie dostępnych (np. elektronicznych) systemów ostrzegawczych zapewniających sygnalizację optyczną oraz akustyczną.</p>
Obszar 6 Procedury	<p>[6.1] Opracowanie, przyjęcie i wdrożenie wewnętrznych procedur na uczelni obowiązujących wszystkie osoby uczestniczące w różnych formach kształcenia oferowanych przez uczelnię i jej pracowników, które określą sposób wdrożenia</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>obowiązków i zadań wynikających z aktów prawnych dotyczących obszaru dostępności zgodnie z minimalnym zakresem procedur. Minimalny zakres procedur obejmuje: statut, strategię uczelni, regulamin wsparcia, regulamin studiów, regulamin szkoły doktorskiej, regulamin świadczeń, regulamin rekrutacji na kształcenie i do pracy, zasady udzielania zamówień publicznych, regulamin organizacyjny, regulamin pracy, regulamin ochrony przeciwpożarowej, zasady prowadzenia badań naukowych, regulamin biblioteki uczelnianej, regulamin zajęć z języków obcych, regulamin zajęć wychowania fizycznego, regulamin studiów podyplomowych oraz regulamin domów studenckich.</p> <p>[6.2] Rozszerzenie i wdrożenie zasad przyznawania i udzielania wsparcia osobom ze szczególnymi potrzebami w szczególności w zakresie usług w procesie przyjmowania na uczelnię oraz usług i wspierających proces kształcenia i badania naukowe.</p> <p>[6.3] Opracowanie i wdrożenie ogólnouczelnianych procedur, gwarantujących zapewnienie dostępności architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej i cyfrowej wszystkich realizowanych w uczelni inwestycji, modernizacji i remontów oraz pozostałych zamówień od progu kwotowego ustalonego przez uczelnię. Pod pojęciem inwestycji należy rozumieć nie tylko przedsięwzięcia o charakterze architektonicznym, ale również inwestycje w infrastrukturę informatyczną (cyfrową). Procedury muszą przewidywać akceptację wszystkich inwestycji, modernizacji i remontów przez jednostkę do spraw</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>dostępności, co najmniej na etapie projektu, udzielenia zamówienia oraz na etapie odbioru prac od wykonawcy.</p> <p>[6.4] Uwzględnienie w wymaganiach dotyczących zamówień publicznych obowiązku oddelegowania do wykonywania zadań pracowników/nic przeszkolonych w zakresie zasad współpracy z osobami ze szczególnymi potrzebami.</p>
<p>Obszar 7</p> <p>Usługi wspierające edukację, badania naukowe i rekrutację na studia</p>	<p>[7.1] Realizacja kompleksowego wsparcia obejmującego wszystkie osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnościami, bez względu na rodzaj i nasilenie szczególnych potrzeb (niepełnosprawności), w zakresie w jakim wsparcie to jest niezbędne do zapewnienia pełnego udziału w życiu uczelni i społeczności akademickiej, w tym w procesie przyjmowania na studia, kształceniu i prowadzeniu działalności naukowej, uczestniczeniu w wydarzeniach kulturalnych i sportowych oraz zatrudnieniu.</p> <p>[7.2] Wdrożenie systemu rocznego planowania działań i wydatków (działanie stałe, cykliczne), związane ze wsparciem edukacyjnym osób z niepełnosprawnościami oraz osób ze szczególnymi potrzebami, obejmującego ogół działań w uczelni, finansowanych zarówno w ramach projektu, jak i z innych źródeł.</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>[7.3] Stałe rozwijanie i aktualizowanie opublikowanego na stronie www jednostki do spraw dostępności katalogu zapewnianych przez uczelnię usług wspierających lub indywidualnych adaptacji dla studentów i studentek, doktorantów i doktorantek i pracowników będących osobami ze szczególnymi potrzebami, w tym osobami z niepełnosprawnościami, w tym:</p> <p>a) usług dostępnych w sposób ciągły;</p> <p>b) usług, które mogą być uruchomione w zależności od potrzeb wraz ze wskazaniem terminu, w którym należy uczelnię poinformować o potrzebie zapewnienia konkretnej usługi.</p> <p>Katalog musi zawierać informacje czy uczelnia gwarantuje dostęp do poszczególnych usług studentom i studentkom, doktorantom i doktorantkom, którym usługi te są niezbędne do udziału w procesie kształcenia co najmniej do czasu zakończenia przez nich realizacji toku studiów.</p> <p>[7.4] Uczelnia musi dysponować obowiązującą, skuteczną procedurą wnioskowania i przyznawania wsparcia dla studentów, studentek, doktorantów i doktorantek ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami. Procedura musi uwzględniać</p>

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>możliwość odwołania oraz nakładać obowiązek uzasadnienia ewentualnej odmowy wsparcia.</p> <p>Procedura musi podlegać czasowej aktualizacji zasadnie do zmieniających się potrzeb studentów i studentek z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami.</p>
<p>Obszar 8</p> <p>Działania podnoszące świadomość niepełnosprawności</p>	<p>[8.1] Przeszkolenie całego zespołu jednostki do spraw dostępności w zakresie podstawowych szkoleń świadomościowych oraz specjalistycznych.</p> <p>[8.2] Przeszkolenie wszystkich z kadry kierowniczej uczelni w zakresie podstawowych szkoleń świadomościowych lub specjalistycznych.</p> <p>[8.3] Osiągnięcie poziomu przeszkolenia kadry dydaktycznej oraz administracyjnej w zakresie podstawowych szkoleń świadomościowych lub specjalistycznych na poziomie co najmniej 50% pracowników³(Wskaźnik odnosi się łącznie do liczby szkolących się w zakresie świadomościowym i specjalistycznym).</p> <p>[8.4] Zaawansowane szkolenia dla wybranych przedstawicieli kadry z poszczególnych zagadnień, dotyczących niepełnosprawności: technologie, procedury, wsparcie</p>

³ Stan na dzień wskazany w Karcie samooceny załączonej do wniosku o dofinansowanie.

Obszar	ROZWÓJ+
	<p>psychologiczne, standardy wsparcia edukacyjnego etc. Szkolenia powinny być kompleksowe, to jest obejmować wszystkie 8 obszarów dostępności i udokumentowane.</p> <p>[8.5] Opracowanie i wdrożenie długoterminowego planu lub programu szkolenia pracowników uczelni w zakresie świadomości niepełnosprawności i zapewnienia dostępności, co najmniej w zakresie nowozatrudnionych w uczelni osób oraz osób obejmujących stanowiska kierownicze.</p> <p>[8.6] Przeszkolenie wybranych przedstawicieli samorządu studenckiego i innych organizacji zrzeszających studentów i studentki oraz doktorantów i doktorantki w zakresie podstawowych szkoleń świadomościowych oraz specjalistycznych.</p>

E. Opisy obszarów z przykładowymi działaniami

Obszar 1 Struktura organizacyjna

Obszar obejmuje zagadnienia związane ze strukturą organizacyjną uczelni, w tym w szczególności z jednostką do spraw dostępności oraz zapewnieniem dostępności dla pracowników w strukturze organizacyjnej uczelni.

Projekt musi zakładać stałe rozwijanie struktury jednostki do spraw dostępności. Struktura jednostki powinna być dopasowana do wielkości uczelni i jej oferty dydaktycznej oraz liczby zatrudnionych pracowników.

Struktura jednostki do spraw dostępności powinna być rozwinięta w sposób kompleksowy i obejmować wszystkie 8 obszarów dostępności.

Zakres działań w obszarze struktury organizacyjnej obejmuje w szczególności:

1. Utrzymanie stanowisk doradców lub konsultantów dydaktycznych;
2. Zdefiniowanie kompetencji w zakresie dostępności dla innych jednostek, działających w uczelni;
3. Prowadzenie bieżącego monitoringu zagwarantowania dostępności w uczelni;
4. Współpracę ze wszystkimi jednostkami uczelnianymi w zakresie adaptacji procesu kształcenia dla osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami;
5. Opracowywanie lub opiniowanie projektów aktów normatywnych stanowionych przez uczelnię w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami;
6. Zarządzanie dostępnością procesu kształcenia studentów i studentek i realizacji badań naukowych, prowadzonych przez doktorantów i doktorantki oraz słuchaczy i słuchaczki studiów podyplomowych;

7. Zapewnienie dostępności rekrutacji na studia, do szkół doktorskich oraz na stanowiska pracy;
8. Wsparcie procesu zapewniania dostępności uczelni dla pracowników;
9. Działania na rzecz zagwarantowania dostępności uczelni co najmniej w zakresie określonym w Ustawie o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, to jest dostępnością architektoniczną, informacyjno-komunikacyjną oraz cyfrową;
10. Inicjowanie i koordynowanie pozostałych działań, zmierzających do rozwoju systemu wsparcia na uczelni dla osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami.

Przykładowe działania:

1. Ewaluacja powstałych i wdrożonych procedur, takich jak np.: procedura wsparcia edukacyjnego, procedura ewakuacji osób z niepełnosprawnościami, procedura adaptacji materiałów dydaktycznych, procedura akceptacji inwestycji, modernizacji i remontów realizowanych na uczelni (przedstawiciele jednostki do spraw dostępności powinni aktywnie uczestniczyć we wszystkich etapach ewaluacji i aktualizacji procedur);
2. Rozwijanie standardów dostępności (informacji, cyfrowej, komunikacyjnej itd.);
3. Zrzeszanie przedstawicieli i przedstawicielek różnych jednostek uczelni w zespołach na rzecz zwiększania dostępności;
4. Prowadzenie monitoringu w zakresie potrzeb szkoleniowych – dla kadry jednostki do spraw dostępności oraz pozostałych pracowników uczelni;
5. Zapewnienie niezbędnych szkoleń dla pracowników jednostki do spraw dostępności oraz pozostałej kadry uczelni;

6. Rozwijanie, aktualizowanie materiałów z zakresu wsparcia osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami w środowisku akademickim;
7. Rozbudowywanie baz dostępnych materiałów;
8. Utrzymywanie współpracy z uczelnianymi organizacjami zrzeszającymi studentów i studentki oraz doktorantów i doktorantki;
9. Utrzymywanie współpracy z przedstawicielami administracji samorządowej, Komisją do spraw Wyrównywania Szans Edukacyjnych przy KRASP, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami działającymi w zakresie uniwersalnego projektowania edukacji;
10. Inicjowanie i koordynowanie działań ukierunkowanych na integrację osób z niepełnosprawnościami w środowisku uczelni;
11. Przygotowywanie materiałów informacyjnych o działalności jednostki do spraw dostępności w formie dostępnej.
12. Powołanie zespołu ekspertów do spraw dostępności koordynowanego przez przedstawicieli jednostki do spraw dostępności złożonego z ekspertów wewnętrznych lub zewnętrznych.
13. Stworzenie dodatkowych pomieszczeń przeznaczonych do użytku osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami, w tym na odległych kampusach lub wydziałach, np. pokoje wyciszeń, komfortki, pokoje do indywidualnych konsultacji lub nauki.
14. Rozszerzenie zakresu działań jednostki do spraw dostępności, wspierających dotychczas tylko osoby z niepełnosprawnościami o działania wspierające osoby ze szczególnymi potrzebami.

Obszar 2 Dostępność architektoniczna

Realizacja projektu w zakresie związanym z obszarem dostępności architektonicznej zakłada:

- a. Realizację procesów służących planowaniu i realizacji prac

budowlanych, które mają na celu zapewnienie dostępności poprzez projektowanie uniwersalne i racjonalne usprawnienia,

- b. Realizację procesów związanych z utrzymaniem budynków i ich otoczenia, aby były dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- c. Realizację procesów służących zapewnianiu bezpieczeństwa osób ze szczególnymi potrzebami w sytuacji zagrożenia (ewakuacja z budynku).

W szczególności podejmowane działania powinny obejmować nowe obszary, dotychczas nieobjęte procesem adaptacji, np. dostosowanie zajęć laboratoryjnych, dostępność badań naukowych, dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami infrastruktury oraz obiektów uczelni służących do realizacji praktyk terenowych, rozwiązania wspierające dla nowych grup odbiorców np. przestrzenie lub pokoje wyciszenia dla studentów, studentek, doktorantów i doktorantek.

Zakres działań w obszarze dostępności architektonicznej obejmuje w szczególności:

- Osiągnięcie wymagań dostępności architektonicznej budynku, w którym zlokalizowana jest jednostka do spraw dostępności oraz siedziby tej jednostki w zakresie określonym w tabeli uwzględniającym przepisy prawa oraz potrzeby różnych grup użytkowników w tym osób neuroróżnorodnych;
- Przygotowanie i opublikowanie na stronach www uczelni informacji o dostępności architektonicznej obiektów, w których prowadzona jest działalność dydaktyczna uczelni, badania naukowe lub bezpośrednia obsługa kandydatów i kandydatek, studentów i studentek, doktorantów i doktorantek, pracowników. Informacja powinna zawierać w szczególności wyszczególnione bariery utrudniające lub uniemożliwiające osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami, korzystanie z pomieszczeń, ich wyposażenia i ich funkcji;

- Stworzenie planu likwidacji barier architektonicznych uczelni, obejmującego wszystkie obiekty i pomieszczenia, w których prowadzona jest działalność dydaktyczna uczelni, badania naukowe lub bezpośrednia obsługa kandydatów i kandydatek, studentów i studentek, doktorantów i doktorantek, pracowników. Plan musi identyfikować bariery (wskazanie każdej bariery z opisem, lokalizacją i ewentualnie dokumentacją fotograficzną) oraz zawierać propozycje ich likwidacji (np. propozycje oznakowania, likwidacji progów, poszerzenia drzwi, budowy podjazdu, przebudowy toalety – z ewentualnymi szkicami koncepcji). Plan musi zawierać uzasadnienia zastosowania rozwiązań w postaci dostępu alternatywnego.
- Likwidacja najistotniejszych barier architektonicznych w pomieszczeniach i obiektach, w których prowadzona jest działalność dydaktyczna uczelni, badania naukowe, domach studenckich (*jeżeli dotyczy), kampusach i otoczeniu uczelni;
- Zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób (ewakuacja etapowa).

Przykładowe działania:

1. Stworzenie lub rozwinięcie dostępnej infrastruktury uczelni, w szczególności w budynkach, w których prowadzona jest działalność dydaktyczna uczelni i badania naukowe, domach studenckich m.in. z uwzględnieniem oznaczeń w alfabecie Braille'a, systemów oznaczeń poziomych i nawigacji dla osób niewidomych, instalacji pętli indukcyjnych, montażu wind, budowy podjazdów, instalacji drzwi automatycznych, dostosowania laboratoriów oraz terenu kampusów uczelni, zapewnienia infrastruktury służącej ewakuacji osób z niepełnosprawnościami;
2. Działania remontowe, modernizacyjne lub budowlane w zakresie zapewnienia dostępności architektonicznej obiektów uczelni,

pomieszczeń i otoczenia uczelni, w tym jej kampusów dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób ze szczególnymi potrzebami, w tym przestrzeni dydaktycznych i pomieszczeń laboratoryjnych, a także miejsc lub pokoi wyciszenia, przestrzeni socjalnych i mieszkalnych, stanowisk pracy;

3. Bieżąca ocena i monitoring poziomu dostępności architektonicznej budynków, budowli, pomieszczeń i terenu uczelni;
4. Organizacja szkoleń dla kadry zarządzającej budynkami i osób obsługujących budynki w zakresie ewakuacji osób z niepełnosprawnościami oraz osób ze szczególnymi potrzebami oraz działań i rozwiązań wspierających dostępność architektoniczną oraz uniwersalne projektowanie;
5. Opracowanie i przyjęcie lub samo przyjęcie wytycznych i standardów dotyczących dostępności architektonicznej, jakie powinny spełniać obiekty, pomieszczenia i tereny uczelni;
6. Opracowanie i wdrożenie procedur lub zarządzeń zapewniających udział i konieczność uzyskania akceptacji osoby odpowiedzialnej za dostępność architektoniczną na wszystkich etapach procesu inwestycyjnego;
7. Opracowanie i wdrożenie procedur i narzędzi związanych z aktualizacją danych o dostępności architektonicznej obiektów, pomieszczeń i terenów uczelni z uwzględnieniem procesów zarządzania informacją dotyczącą awarii wind lub podnośników i innych awarii, a także odbywających się remontów;
8. Przygotowanie procedur systemowego zarządzania i zapewniania dostępności architektonicznej całej uczelni, np. poprzez zintegrowanie działań wielu jednostek na platformie umożliwiającej wymianę informacji, wprowadzenie karty uzgodnień wymagającej włączenia i akceptacji jednostki do spraw dostępności w proces realizacji inwestycji i remontów na każdym etapie, wprowadzenie

centralnego systemu informowania o awariach wind oraz innych urządzeń zapewniających dostępność;

9. Zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynkach, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy;
10. Instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia.

Obszar 3 Dostępność informacyjno-komunikacyjna

Uczelnia powinna zapewnić pełną dostępność informacyjno-komunikacyjną:

1. siedziby jednostki do spraw dostępności.
2. przygotowanych, przekazywanych i publikowanych przez jednostkę do spraw dostępności informacji lub materiałów itp.
3. wybranych oficjalnych wydarzeń organizowanych przez/z ramienia uczelni w zakresie zgłoszonych uczelni potrzeb w wyniku wykonanej wcześniej analizy potrzeb.

Należy zapewnić wewnętrzną regulację, zgodnie z którą komunikacja i informowanie w uczelni będzie przebiegać w formie dostępnej, z zastosowaniem zasad projektowania uniwersalnego. Uczelnia jest zobowiązana do przygotowania rzetelnej informacji nt. możliwości komunikacyjnej i informacyjnej wszystkich jednostek. Informacja na temat dostępności poszczególnych obiektów musi być powszechnie i łatwo dostępna. Należy stworzyć plan likwidacji barier informacyjno-komunikacyjnych w uczelni obejmujący wszystkie obiekty, w których odbywa się działalność uczelni. Plan musi być dokumentem wiążącym dla wszystkich jednostek uczelni – bieżące prace oraz remonty i modernizacje powinny być prowadzone z zastosowaniem jego zapisów.

Przykładowe działania:

1. likwidacja barier w dostępności-informacyjno-komunikacyjnej;
2. przyjęcie standardu dostępnej informacji i komunikacji;
3. uzupełnienie zasobów: sprzętu, oprogramowania i aplikacji, wspomagających dostępność komunikacji i informacji;
4. zakup usług wspierających dostępną komunikację i informację;
5. tworzenie jednostki odpowiedzialnej za dostosowywanie lub tworzenie dostępnych informacji oraz dostosowanie komunikacji do formy dostępnej;
6. poradnictwo dla kadry uczelni oraz studentów i studentek z zakresu dostępności informacyjno-komunikacyjnej;
7. stworzenie procedury w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej wszystkich oficjalnych wydarzeń organizowanych przez uczelnię;
8. zagwarantowanie dostępności komunikacyjnej i informacyjnej oficjalnych wydarzeń, organizowanych w uczelni;
9. dostosowanie materiałów informacyjnych lub dydaktycznych do wymogów języka prostego;
10. dostosowanie materiałów informacyjnych do potrzeb osób dla których język polski jest językiem obcym;
11. dostosowanie podstawowych informacji nt. uczelni do wymogów języka prostego;
12. przygotowanie kadry w zakresie tworzenia informacji w języku prostym.

Obszar 4 Dostępność cyfrowa

Projekt zobowiązuje uczelnie do stworzenia dostępnych wewnętrznych systemów informatycznych lub monitorowania dostępności istniejących systemów informatycznych i procedur administracyjnych lub

mechanizmów weryfikacji ukierunkowanych na zapewnienie dostępności cyfrowej całej uczelni.

W zakresie dostosowania stron www obowiązują wymagania wskazane w tabeli w postaci konieczności dostosowania do obowiązujących wymogów WCAG:

- strony głównej uczelni,
- strony jednostki do spraw dostępności,
- strony rekrutacji na studia,
- stron wydziałów i wybranych kluczowych jednostek uczelni,
- Biuletynu Informacji Publicznej (BIP).

Realizacja projektu zobowiązuje do stworzenia standardów dostępności uczelnianych serwisów www i aplikacji lub instrukcji/poradnika dla osób pracujących przy tworzeniu i edycji stron i aplikacji zgodnie z obowiązującym w czasie realizacji projektu standardem WCAG. Standardy dostępności będą obowiązujące dla wszystkich modernizowanych i nowotworzonych stron.

Ponadto, uczelnie są zobowiązane do sukcesywnego dostosowania uczelnianych serwisów i platform służących do realizacji procesu kształcenia zdalnego oraz zapewnienia dostępności usług świadczonych w ramach wewnętrznych systemów obsługi spraw pracowniczych.

Przykładowe działania:

Zakres działań w obszarze dostępności cyfrowej może obejmować:

1. Stworzenie procedury zgłaszania i przeprowadzania audytów stron i serwisów uczelni;
2. Opracowanie wytycznych w zakresie przyjmowania zgłoszeń, dotyczących błędów w dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych oraz usuwania zidentyfikowanych nieprawidłowości;

3. Nadzorowanie podejmowanych prac modernizacyjnych lub projektowych stron internetowych lub aplikacji mobilnych w celu uwzględnienia wymogów dostępności cyfrowej;
4. Podjęcie współpracy z redaktorami stron oraz osobami mającymi wpływ na treści zamieszczane na stronach internetowych uczelni w celu zwiększania ich świadomości i wiedzy w zakresie tworzenia treści dostępnych cyfrowo;
5. Opracowanie procedury w zakresie terminowego i poprawnego zamieszczenia deklaracji dostępności na stronach internetowych lub w aplikacjach mobilnych, w tym dokonywanie przeglądu i aktualizacji deklaracji dostępności;
6. Podejmowanie systemowych działań w zakresie zapewniania dostępności cyfrowej w tym komunikacji elektronicznej uczelni w tym bieżąca ocena poziomu dostępności dla każdego serwisu internetowego lub aplikacji mobilnej co najmniej raz w roku np. ocena i poprawa dostępności oraz zalecane sposoby ich usunięcia:
  - dla każdego nowego serwisu internetowego lub nowej aplikacji mobilnej przed terminem ich publikacji;
  - dla istniejących serwisów internetowych lub aplikacji mobilnych posiadających deklarację dostępności, po opracowaniu, istotnej z punktu widzenia dostępności, modernizacji, ze wskazaniem dokonanych zmian;
  - dla istniejących serwisów internetowych i aplikacji mobilnych posiadających deklarację dostępności co najmniej raz w roku, jeśli wprowadzone zmiany nie wykraczają poza zwykły użytek.
7. Opracowanie procedury skargowej i sposobu żądania zapewnienia dostępności. Żądanie powinno zawierać:
  - dane kontaktowe osoby występującej z żądaniem;

- wskazanie strony internetowej, aplikacji mobilnej lub ich elementów, które mają być dostępne cyfrowo;
  - wskazanie sposobu kontaktu z osobą występującą z żądaniem;
  - wskazanie alternatywnego sposobu dostępu, jeśli taki jest przedmiotem żądania.
8. Stworzenie bazy wiedzy związanej z typowymi problemami i rozwiązaniami - informacje te będą wspierać rozwiązywanie problemów w przyszłości oraz umożliwią określanie potrzeb w zakresie poprawy dostępności cyfrowej w jednostce.
  9. Rozwijanie kompetencji kadry dydaktycznej i administracyjnej w zakresie świadomości i kompetencji dotyczącej dostępności cyfrowej (dostępność dokumentów, prezentacji, kursów, multimediiów).
  10. Rozwijanie kompetencji właściwej kadry uczelni w zakresie używania narzędzi wspomagających monitorowanie dostępności przykładowo: w procesie tworzenia napisów do multimediiów, wdrożenie rozwiązań technologicznych umożliwiających samodzielne audytowanie dostępności w dokumentach, np. inspektor dostępności w Word, świadomość dostępności w plikach PDF; na stronach internetowych: narzędzia pomiaru kontrastu, narzędzia typu WAVE.

Obszar 5 Technologie

Uczelnia rozwija posiadane zaplecze technologiczne oraz sukcesywnie zmierza do stanu pełnej dostępności technologicznej. Należy stworzyć szczegółowy plan rozwoju technologicznego, zmierzający do pełnej dostępności, z którego powinny korzystać wszystkie jednostki uczelni. Działania uczelni w obszarze rozwoju technologii powinny być realizowane zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego i uwzględniać zapisy ww. planu – planowane zakupy i działania w obszarze rozwoju technologii należy każdorazowo weryfikować pod kątem dostępności. Inwestycje technologiczne (a także ich modernizacje) powinny uwzględniać kwestie

dostępności i być realizowane we współpracy z przedstawicielami jednostki do spraw dostępności.

Przykładowe działania:

1. doposażenie uczelni w sprzęt, aplikacje, oprogramowanie, zwiększające poziom dostępności uczelni (proces kształcenia i administracyjny, wydarzenia (naukowe, kulturalne, społeczne itd.) studenckie i pracownicze, korzystanie z zaplecza socjalnego - świadczenia, zakwaterowanie, żywienie zorganizowane itd., ewakuacja w sytuacjach zagrożenia);
2. dostosowanie posiadanego sprzętu, aplikacji lub oprogramowania;
3. wdrożenie planu rozwoju technologicznego w kierunku pełnej dostępności technologicznej uczelni oraz bieżący monitoring poziomu dostępności technologicznej uczelni;
4. stworzenie jednostki, odpowiedzialnej za dostosowywanie lub tworzenie dostępnych:
  - materiałów multimedialnych (napisy, AD, transkrypcje, PJM);
  - dokumentów elektronicznych - edukacyjnych i administracyjnych (Doc-Docx, PDF);
  - aplikacji lub oprogramowania wykorzystywanego przez administrację, studentów oraz kadre dydaktyczną;
5. wykorzystanie innowacji technologicznych, zwiększających poziom dostępności uczelni;
6. rozwiązania wykorzystujące sztuczną inteligencję w służbie dostępności np. pełniące rolę wirtualnego asystenta dydaktycznego, pomagające tworzyć dostępne plany zajęć lub wyszukiwać dostępne ścieżki poruszania się, pomagające tworzyć dostępne materiały dydaktyczne itp.

7. poradnictwo technologiczne dla pracowników administracyjnych i kadry dydaktycznej – efektywne wykorzystanie sprzętu, aplikacji i oprogramowania w celu podnoszenia poziomu dostępności uczelni;
8. doradztwo technologiczne dla studentów - dobór optymalnych urządzeń, oprogramowania i technologii asystujących w celu zwiększenia możliwości edukacyjnych studentów;
- ;
9. współpraca ze wszystkimi jednostkami uczelni w zakresie dostępności technologicznej;
10. szkolenia dla studentów w zakresie wykorzystania technologii asystujących oraz opcji ułatwień dostępu komputerów i urządzeń mobilnych, zwiększających zakres ich możliwości edukacyjnych.

UWAGA: w ramach projektu nie jest możliwy zakup technologii, która nie jest dostępna dla osób z niepełnosprawnościami.

Obszar 6 Procedury

W obszarze procedur uczelnia ma obowiązek opracować i wdrożyć wewnętrzne procedury określające sposób wdrożenia:

1. Obowiązków wynikających z: Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
2. Zasad przyznawania wsparcia osobom ze szczególnymi potrzebami w szczególności w zakresie usług wspierających edukację.
3. Procedur gwarantujących zapewnienie dostępności architektonicznej oraz informacyjno-komunikacyjnej efektów wszystkich realizowanych w uczelni inwestycji, modernizacji i remontów. Procedury muszą przewidywać akceptację wszystkich inwestycji, modernizacji i remontów przez jednostkę do spraw dostępności co najmniej na etapie projektu, udzielenia zamówienia oraz na etapie odbioru prac od wykonawcy.

Dotyczy to, w szczególności, zamówień na: roboty budowlane, nowe technologie [oraz pozostałych zamówień od progu kwotowego ustalonego przez uczelnię].

4. Procedur gwarantujących zapewnienie dostępności we wszystkich 8 obszarach.
5. Procedury zapewniających dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami we wszystkich udzielanych przez uczelnię zamówieniach publicznych.
6. Procedur w zakresie ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami.

Wynikiem realizacji projektu muszą być wewnętrzne procedury w szczególności przypisujące obowiązki i odpowiedzialności do poszczególnych jednostek organizacyjnych uczelni i określające, w jaki sposób obowiązki te będą realizowane. Natomiast w zakresie studentów i studentek czy słuchaczy procedury powinny określać w jaki sposób osoby te mogą realizować swoje uprawnienia oraz niezbędne działania wymagane od studenta lub studentki czy doktoranta lub doktorantki do skorzystania z przysługujących im uprawnień np. terminy i sposób poinformowania uczelni o szczególnych potrzebach w zakresie dostosowania materiałów dydaktycznych czy przebiegu egzaminu, terminy i tryb wnioskowania o wsparcie edukacyjne itp.

Opracowane w ramach projektu procedury muszą mieć charakter ogólnouczelniany i obowiązywać wszystkich pracowników, doktorantów i doktorantki, studentów i studentki oraz słuchaczy i słuchaczki. Procedury te nie mogą dotyczyć tylko wybranych jednostek organizacyjnych.

Rekomendowane jest uwzględnienie w projekcie zarówno opracowania procedur, konsultacji tych procedur przed wdrożeniem oraz przeprowadzenia procesu wdrożenia tych rozwiązań w uczelni w sposób koordynowany z działaniami prowadzonymi w obszarze 1 i 8.

Obszar procedur ściśle łączy się z pozostałymi obszarami dostępności w ramach, których mogą być opracowywane poszczególne procedury

specjalistyczne. W ramach obszaru 6 powinna się odbywać koordynacja i wdrażanie tych procedur, aby tworzyły one spójną całość.

Przykładowe działania:

1. analiza funkcjonujących w uczelni procedur w zakresie dostępności;
2. opracowywanie nowych procedur w tym w formie nowych regulaminów, zarządzeń lub wprowadzenie zmian w już funkcjonujących dokumentach;
3. koordynowanie procedur opracowywanych w ramach pozostałych obszarów dostępności;
4. kodyfikacja i wdrażanie procedur, których zakres merytoryczny opracowany będzie w ramach innych obszarów, w szczególności: obszarów do 2 do 5;
5. wdrażanie opracowanych rozwiązań w szczególności poprzez szkolenia; spotkania informacyjne;
6. konsultowanie przygotowywanych rozwiązań w uczelni;
7. monitoring wdrożonych rozwiązań;
8. powołanie grup lub zespołów odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie procedur;
9. opracowywanie podręczników dobrych praktyk.

Obszar 7 Usługi wspierające edukację, badania naukowe i rekrutację na studia

Wsparciem powinny być objęte wszystkie osoby z niepełnosprawnością i szczególnymi potrzebami, niezależnie od rodzaju i stopnia niepełnosprawności w zakresie, w jakim wsparcie to jest niezbędne do zapewnienia pełnego udziału w procesie kształcenia i realizacji badań naukowych. Występuje konieczność opracowania i opublikowania katalogu usług wspierających edukację osób z niepełnosprawnościami, zawierającego listę usług dostępnych w sposób ciągły oraz usług, które mogą być uruchomione w zależności od potrzeb wraz ze wskazaniem

terminu, w którym należy uczelnię poinformować o potrzebie zapewnienia konkretnej usługi.

Katalog musi zawierać informacje czy uczelnia gwarantuje dostęp do poszczególnych usług studentom, którym usługi te są niezbędne do udziału w procesie kształcenia co najmniej do czasu zakończenia przez nie realizacji toku studiów.

Zakres działań w obszarze wsparcia edukacyjnego musi obejmować:

- współpracę ze wszystkimi jednostkami uczelnianymi w zakresie adaptacji procesu kształcenia dla osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami;
- przeprowadzanie monitoringu potrzeb studentów i studentek oraz doktorantów i doktorantek z niepełnosprawnościami w zakresie zapewnianych usług przez uczelnię;
- stworzenie możliwości do powstania zrzeszenia studentów z niepełnosprawnościami;
- rozwijanie zaplecza technologicznego i technicznego, pozwalającego na aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w działaniach edukacyjnych, sportowych i kulturalnych, które są podejmowane w uczelni.

Przykładowe działania:

1. zapewnienie usługi opracowania indywidualnej diagnozy funkcjonalnej;
2. zapewnienie usługi zindywidualizowanej adaptacji procesu kształcenia i badań naukowych;
3. zapewnienie usługi adaptacji materiałów dydaktycznych, przy uwzględnieniu zindywidualizowanych potrzeb osób kształcących się;
4. zapewnienie usług wsparcia asystentów m.in. asystentów dydaktycznych czy edukacyjnych, bibliotecznych i informatycznych;
5. zapewnienie wsparcia konsultantów psychologicznych;

6. zapewnienie usługi tłumaczenia na PJM lub inny język migowy, w tym tłumaczeń realizowanych zespołowo;
7. zapewnienie zindywidualizowanych zajęć dydaktycznych, w tym lektoratów językowych;
8. zapewnienie dostępnych zajęć sportowych;
9. zapewnienie transportu dla studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami;
10. zapewnienie dostępnych praktyk zawodowych objętych programem studiów;
11. zapewnienie usługi konsultanta rekrutacyjnego dla przyszłych kandydatów i kandydatek z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami;
12. wspieranie procesu aktywizacji zawodowej poprzez m.in.: rozpowszechnianie ofert pracy, prowadzenie szkoleń poruszających tematykę dostępnych staży zawodowych, indywidualne wsparcie doradcy zawodowego lub edukacyjnego;
13. zapewnienie wsparcia przy realizacji staży zawodowych dla studentów i absolwentów z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami;
14. zapewnienie specjalistów od technologii wspierających;
15. wyposażenie uczelnianej wypożyczalni sprzętu w niezbędny sprzęt i oprogramowanie specjalistyczne (komputery, oprogramowanie powiększające i udźwiękawiające, urządzenia powiększające oraz urządzenia brajlowskie);
16. zapewnienie wsparcia dla pracowników dydaktycznych w opracowaniu narzędzi, materiałów dydaktycznych itp. dla kształcących się osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami, w tym indywidualnych konsultacji specjalistycznych;

17. tutoring, w tym tutoring rówieśniczy dla osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami;
18. planowanie i prowadzenie kształcenia z uwzględnieniem uniwersalnego projektowania w edukacji (ang. Universal Design for Learning), w tym planowanie i opracowywanie programów kształcenia lub sylabusów z uwzględnieniem uniwersalnego projektowania.

Obszar 8 Działania podnoszące świadomość niepełnosprawności

Działania szkoleniowe ukierunkowane są na ugruntowanie procesu stałego podnoszenia świadomości kadry uczelni w zakresie wiedzy o dostępności, świadomości niepełnosprawności oraz innych zagadnień pozwalających podnieść poziom kształcenia osób z niepełnosprawnością w uczelni.

W tym obszarze w ramach niezbędnego minimum wymagane jest realizacja:

1. Przygotowanie zespołu jednostki do spraw dostępności do prowadzenia w szkoleń świadomościowych oraz specjalistycznych dla studentów, doktorantów, słuchaczy i kadry akademickiej.
2. Przeszkolenie wszystkich z kadry kierowniczej uczelni w zakresie podstawowych szkoleń świadomościowych lub specjalistycznych.
3. Osiągnięcie poziomu przeszkolenia kadry dydaktycznej oraz administracji w zakresie podstawowych szkoleń świadomościowych lub specjalistycznych na poziomie co najmniej 50% (wskaźnik odnosi się łącznie do szkoleń świadomościowych oraz specjalistycznych).
4. Realizacja zaawansowanych szkoleń dla wybranych przedstawicieli kadry. Szkolenia z poszczególnych zagadnień, dotyczących niepełnosprawności: technologie, procedury, wsparcie psychologiczne, standardy wsparcia edukacyjnego etc. Szkolenia powinny być kompleksowe, to jest obejmować wszystkie 8 obszarów dostępności i udokumentowane.

5. Opracowanie i wdrożenie długoterminowego planu/programu szkolenia pracowników uczelni w zakresie świadomości niepełnosprawności i zapewnienia dostępności, co najmniej w zakresie nowozatrudnionych w uczelni osób oraz osób obejmujących stanowiska kierownicze.
6. Przeszkolenie wybranych przedstawicieli samorządu studenckiego i innych organizacji zrzeszających studentów/ki oraz doktorantów/ki w zakresie podstawowych szkoleń świadomościowych oraz specjalistycznych.

Szkolenia powinny być realizowane w ramach spójnego i koordynowanego przez jednostkę do spraw dostępności planu lub programu szkoleń w taki sposób, by ich zakres i tematyka dopasowany były do zdiagnozowanych potrzeb grupy docelowej.

Realizacja szkoleń może odbywać się z wykorzystaniem następujących przykładów:

1. Szkoleń lub warsztatów stacjonarnych w tym zawierających symulację i prowadzonych przez minimum dwóch trenerów,
2. Warsztatów wyjazdowych z zakwaterowaniem, jeżeli ze względu na charakter grupy docelowej (np. osoby z różnych jednostek organizacyjnych, różnych lokalizacji) i obszerności tematyki uzasadnione jest zorganizowanie kilkudniowego intensywnego warsztatu,
3. Udziału kadry uczelni w specjalistycznych szkoleniach, tematycznie zgodnych ze zidentyfikowanymi potrzebami oraz w wizytach studyjnych,
4. Szkoleń on-line realizowanych poprzez środki komunikacji elektronicznej, gdzie zapewniony jest stały dwukierunkowy kontakt prowadzącego z uczestnikami lub hybrydowej (połączenie formy stacjonarnej oraz on-line),
5. E-learningu lub wideo-kursów – jako formy uzupełniającej szkolenia.

6. Konsultacji specjalistyczne dla kadry uczelni.
7. Mentoringu dla kadry uczelni.
8. Programów rozwojowe dla wybranych przedstawicieli kadry.
9. Zatrudnienie specjalisty do spraw rozwoju kadr lub do spraw kształcenia kadr.
10. Stałych lub cyklicznych międzyuczelniane konsultacji eksperckich.

Na etapie realizacji szkoleń należy położyć szczególny nacisk na ich wysoką jakość merytoryczną, a w szczególności:

1. Rekomendowane jest dostosowywanie konkretnych szkoleń do potrzeb zrekrutowanych na dane szkolenie uczestników,
2. W przypadku szkoleń świadomościowych uwzględnienie symulacji różnych rodzajów niepełnosprawności i wykorzystanie odpowiedniego sprzętu takiego jak: wózki inwalidzkie, laski, gogle symulujące zaburzenia wzroku, słuchawki lub nauszники symulujące ubytki słuchu itp. W przypadku symulacji zaleca się udział jednego trenera na maksymalnie 7 uczestników szkolenia,
3. W przypadku szkoleń świadomościowych i specjalistycznych rekomendowane jest prowadzenie szkoleń przez osoby lub instytucje mające praktyczne doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnościami, znające specyfikę uczelni wyższych w zakresie zapewniania dostępności procesu kształcenia, realizujące na uczelniach szkolenia z zakresu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Wskazane jest, aby w procesie przygotowania i realizacji szkoleń aktywnie uczestniczyły osoby z niepełnosprawnościami,
4. Wszystkie materiały szkoleniowe bezwzględnie muszą być przygotowane w formie dostępnej dla osób z niepełnosprawnościami i zgodnej ze standardem WCAG. Każde szkolenie musi być

realizowane w pomieszczeniach dostępnych architektonicznie dla osób z niepełnosprawnościami. Uczelnia musi przewidzieć możliwość zapewnienia tłumacza języka migowego lub materiały w druku powiększonym lub w alfabecie Braile'a - jeśli taką potrzebę zgłosi uczestnik,

5. W przypadku szkoleń specjalistycznych należy rozważyć, biorąc pod uwagę zapotrzebowanie i możliwość budowania grup szkoleniowych, realizację szkoleń w ramach projektu lub zakup pojedynczych miejsc dla kadry na szkoleniach specjalistycznych dostępnych na rynku.

Finalnym efektem działania w ramach obszaru jest opracowanie i wdrożenie długoterminowego planu lub programu szkolenia pracowników uczelni w zakresie świadomości niepełnosprawności i zapewnienia dostępności co najmniej w zakresie nowozatrudnionych w uczelni osób oraz osób obejmujących stanowiska kierownicze.

W ramach obszaru 8 możliwe jest objęcie działaniami szkoleniowymi przedstawicieli i przedstawicielek zinstytucjonalizowanych struktur studenckich: organów samorządu studenckiego, samorządu doktorantów, kół naukowych, zrzeszeń, organizacji studenckich itp. Przedstawiciele i przedstawicielki ww. instytucji, z racji pełnionych funkcji, w szczególności reprezentowanie środowiska studenckiego, mają bezpośredni lub pośredni wpływ na istotne decyzje władz uczelni oraz przebieg wydarzeń, w których dostępność odgrywa istotną rolę - organizację różnego typu wydarzeń studenckich (konferencje, koncerty, juwenalia, zawody sportowe, seminaria, wyjazdy turystyczne, itd.). Włączenie przedstawicieli i przedstawicielek ww. instytucji do działań szkoleniowych ma docelowo prowadzić do wzrostu poziomu wiedzy oraz świadomości dostępności w ich strukturach, z naciskiem na ich praktyczne zastosowanie.

Obszar szkoleń ściśle łączy się z pozostałymi obszarami dostępności. Różnego rodzaju szkolenia w zakresie dostępności architektonicznej, dostępności informacyjno-komunikacyjnej, dostępności cyfrowej, technologii wspierających czy wsparcia edukacyjnego powinny łączyć się

w spójny program szkoleniowy opracowany i zarządzany w ramach obszaru 8.